

LAVASTAJA Robert Annus
KUNSTNIK Eugen Tamberg
MUUSIKA AUTOR JA HELIKUJUNDAJA
Ardo Ran Varres
TÖLKINUD Indrek Koff
ETENDUSE JUHT Johannes Tammsalu

Florian Zeller

TUNNIKE RAHU

Lavastus kahes vaatuses
Esiendus 26. oktoobril 2018 suures saalis

Une heure de tranquillité Simon Gray idee artistique 2003

Florian Zeller

TUNNIKE RAHU

OSADES

MICHEL Taavi Teplenkov

NATHALIE Hilje Murel

ELSA Merle Palmiste

PIERRE Indrek Sammul

SEBASTIAN, POEG Karmo Nigula

LEO Raimo Pass

PAVEL, NAABER Martin Veinmann

FLORIAN ZELLER

Eemalt vaadates jääb mulje, et Florian Zeller on õnnelik inimene: mida ka ei teeks, kõik õnnestub. Kuhu ta käe külge paneb, seal muutub miski – ja õnneks mitte kullaks, vaid kunstiks.

1979. aastal Pariisis sündinud Zeller alustas kirjamehe-teed romaanidega. Juba 22-aastaselt avaldatud debüüt „Kunstlumed” (*Neiges artificielles*) tõi autorile auhinna. Ka järgmised romaanid ei jäänud tunnustuseta: romaani „Ükskõik mille armastajad” (*Les Amants du n'importe quoi*) eest pärjati Zelleri Monaco vürsti kirjandusauhinnaga ja „Kurja veetlus” (*La Fascination du pire*) tõi talle kõrgelt hinnatud Interallié auhinna.

Huvitav on vahele pista, et Zeller on lõpetanud suurepärase kooli, Pariisi Poliitikateaduste Instituudi, kus asus pärast lõpetamist kirjandust õpetama ja sai üsna noorena dotsendiks. Nime poolest võiks kool toota ennekõike politolooge, diplomaate ja poliitikuid (ja neid tuleb sealt tõepoolest rohkesti), kuid tegelikult on vilistlaste hulgas kõigi elualade silmapaistvaid esindajaid. Kirjanikest tasub nimetada järgmisi: Marcel Proust, Paul Claudel, Maurice Druon, uuematest aegadest Erik Orsenna, Emmanuel Carrère või ka Frédéric Beigbeder. Aukartustäratav seltskond, kus Zeller on täie õigusega koha sisse võtnud!

Teatri juurde jõudis Florian Zeller endalegi ootamatult, kui talle tehti ettepanek kirjutada ooperilibreto, õieti „ooperi sisse paigutuv narratiivne lühinäidend”. See oli kirjaniku elus oluline pöördepunkt.

Nagu Zeller ise ütleb, ei osanud ta varem arva-
ta, millist mõju teater võib talle avaldada, see tegi
ühtaegu õnnelikuks ja rahutuks. Ooperipakkumist
vastu võttes rõõmustas autor võimaluse üle sisene-
da muusikamaailma, kuid töö käigus avastas hoopis
teatri, millest sai õige ruttu tema kirjanikuelu kesk-
punkt.

Armastus osutus vastastikuseks – Zellerist on
kujunenud üks tuntumaid ja mängitumaid prant-
suse näitekirjanikke, kusjuures mitte tänu tohutule
turundustööle, millega oleks tühi ja igav materjal
ekspordi tarvis üles klopitud, vaid ikka asja pärast.
Tema näidendid on meisterlikud ja köitvad ning on
peale publikumenu leidnud ka asjatundjate poole-
hoiu.

Mitu Zelleri tükki on valitud Prantsusmaa täht-
saima teatriauhinna, Molière'i preemia kandidaati-
de hulka ning mõne eest on sama nimega auhindu
ka saadud. Aastal 2011 sai Catherine Hiegel parima
naispeaosatäitja auhinna rolli eest Zelleri näidendis
„Ema”. Kirjanikule endale tõi 2014. aastal Molière'i
preemia näidend „Isa”.

Rahvusvaheliselt ongi Zelleri tükkidest
kõige tuntumaks kujunenud „Isa”, mida mängitakse
ka Eestis (Theatrum, lavastaja Maria Peterson). Näi-
dend on jõudnud lavale mitmekümnes riigis ning
kandideerinud parima tõlkenäidendi auhindadele
nii ingliskeelses maailmas kui ka mujal (muuhulgas
Saksamaal ja Brasiilias).

Florian Zeller (2018) Foto: Abaca Press / Vida Press

Eestis on publiku ette jõudnud veel Zelleri „Tõde ehk valetamise meistriklass” (projekti-teater Kell Kümme, lavastaja Roman Baskin) ning „Mineku eel” (Tallinna Linnateater, lavastaja Hendrik Toompere).

„Tunnike rahu” seisab Zelleri muust loominguist pisut eraldi: tegemist on ainsa näidendiga, mille puhul autor on ette võtnud puhtakujulise traditsioonilise komöödia vormi (mida ta näib olevat ka täiel rinnal nautinud).

Situatsioonikomöödia on ohtlik žanr – võiks ju arvata, et see on ennast ammandanud ega võimalda endast enam midagi värsket välja pigistada. Zeller ületab selle võimatuse, asetades klassikalise žanri keskmesse vägagi tänapäevase teema: Lääne ühiskonna linna-inimese kõikehõlmava egoismi. Sellest vaatepunktist lähtuvalt muutub situatsiooni-komöödia kogu oma totruses siiski igati aktuaalseks.

„Tunnike rahu” on kirjutatud, mõeldes ennekõike Fabrice Luchinile, kes lõi esmalavastuses hiilgava peosa. Hiljem on näidendi põhjal vändatud ka film, milles Micheli mängib Christian Clavier. Zeller sai kirjutamiseks inspiratsiooni briti näitekirjaniku Simon Gray näidendist „*Otherwise Engaged*” (1975), kus mees plaanib õhtupooliku veeta tugitoolis Wagneri „Parsifali” kuulates, aga segajatel ei tule lõppu.

Teatri juures köidab Zelleri asjaolu, et teater „sunnib rõõmsaks” – ning tihti melanhooliasse kalduvale kirjanikule on seda väga vaja. Samuti innustab teda kirjutama jagamise tung ning eks olegi teater ju ennekõike jagamise kunst. Autori enda sõnadega: „Teater, see on rõõm, vitaalsus, energia. Õnn vahest mitte, kuid rõõm kindla peale.” Selle kõik toob säravalt esile ka „Tunnike rahu”.

Indrek Koff, tõlkija

Foto: Kadri Hallik

Foto: Kadri Hallik

ÜLE-ÄÄRE-AJAVAD INIMESED

Vastab „Tunnike rahu“ lavastaja Robert Annus, intervjuu on tehtud oktoobris 2018

„Tunnike rahu“ keskmes on prantslasest pereisa, kes püüab leida rahulikku hetke oma lemmikmuusiku haruldase plaadi kuulamiseks. Loomulikult ei täitu tema lihtne soov, sest satub olema just selline päev, mil miski ei taha jätkuda vanamoodi. Kuidas sa kirjeldaksid, millises olukorras selle loo tegelased on hetkel, mil publik nendega kohtub?

Seis on neil selline raskekujuline. Nad ise ka päris täpselt ei tea, mis nende sise maailmas toimub. Segadus on kestnud juba aastaid ning saladused on kasvanud juba nii suureks, et lausa purskavad tegelaste seest välja, tahavad nad seda või ei. Inimest võib võrrelda anumaga, mis suudab mahutada ainult nii palju ja siis hakkab paratamatult üle ääre ajama. Inimeste täitumine võib aega võtta aastakümneid, aga ühel hetkel tuleb piir ette. Zelleri tegelased on n-ö täis ja me näeme, kuidas nad üle ääre hakkavad ajama.

Millist tegelast sa ise tahaksid mängida?

Peategelase Micheli mängimine võiks olla iga meesnäitleja unistus. Mängulisemat, mahukamat, variatiivsemat tegelaskuju annab ikka otsida. Tõeline väljakutse ning meistri-klassi proov, kui näitleja soovib sellist. Tegelikult oleksin aga rõõmus mängides ükskõik millist tegelast. Küllap Zellerit lavastatakse hea meelega ka sellepärast, et trupis saavad kõik endale elavad, huvitava sise- ja väliseluga rollid.

Kui Zelleri näidendid juba korra Prantsusmaalt välja murdsid, siis nii Inglismaal kui USA-s tekkis kohe väike buum – võrdlemisi lühikese aja jooksul lavastati kohe mitu tema teksti. Eestiski on juhtumas sama – Theatrum on mõnda aega mänginud tema „Isa“, kolleeg Hendrik Toompere on parasjagu Linnateatris lavastamas näidendit „Mineku eel“. Millega sa seletaksid sellist suurt huvi? Mis muudab Zelleri tekstid ligitõmbavaks?

Hea näitemängu tunneb ära kahte moodi, kas analüüsisides või hoopis kõhutundega. Õnnestunud teksti puhul ei pruugi kohe aru saada, milles peitub selle saladus, aga mõistad, et tahaksid sellega tööd teha. Zelleri tekst mõjus mulle just nii, üha uuesti ja uuesti lugedes avanevad erinevad küljed. Mis just täpselt tema edu taga on, on keeruline öelda, aga igal juhul tundub, et ta on praeguse aja ere täht.

Sul on seljataga töömahukas aeg „Kremlisööbikute“ lavastusega, mida Tartu Uus Teater mängis suvelavastusena Narvas. Praeguseks on ehk muljed settinud juba nii, et oskad öelda, mida sa sellest kogemusest kaasa võtsid?

See oli tõesti suur lavastus, koos lavataguse meeskonnaga töötas selle nimel 80 inimest. Lavastajana võtan kaasa teadmise, et vahetevahel on hea lasta asjadel ise kasvada. See periood oli mulle heaks tõestuseks, et ei saa olla pidevalt lillepoti kõrval ja lõpmatuse-ni ise hoolitseda värske õhu ja päikesevalguse eest, taim saab kasvamisega ise hakkama. „Kremlisööbikute“ suuruse lavastuse puhul on võimatu hoida kätt pulsil igal ajal. Nii oligi äge vaadata, kuidas see kasvas. Sain võtta vahendaja rolli ja pidin laskma asjadel ise sündida. Tahaksin sellist koostööd näha ka väiksemate produktsioonide puhul.

Uue koha sissemängimisel on kindlasti oma võlu. Kas aga pika teatriajalooga suurele lavale lavastamine on hoopis hirmutavam?

Ma pigem tunnen, et kuna seljataga on nii suur asi, siis saan tulla selle tuules ning julgen teha seda, mis on õige. Draamateatri suur lava annab mulle võimaluse vahendada neid suurepäraseid näitlejaid, et nemad saaksid särada.

Lisaks „Kremlisöövikutele“ osalesid teiseski suures ettevõtmises, mängisid lavastuses „BB ilmub öösel“. See oli jällegi hoopis midagi muud kui klassikalisel itaalia laval mängimine. Oma teatrielus oledki olnud seotud eripalgeliste teatritega. Hetkel oled Draamateatri trupis, pikemalt oled töötanud Vanemuises ning oled seotud Tartu Uue Teatriga. Mis on aga see sinu teater? Sinu tee, mis ühendab neid erinevaid kogemusi?

Noorele näitlejale on väga oluline otsida oma sõnumit näitlejana, aga nüüd ma enam ei ole kõige noorem poiss baaris. Sõnastamine on muutunud vähem tähtsaks, mul on tekkinud palju suurem huvi lihtsalt olla kohal, vaadelda ümberringi toimuvat avatud meelega ning heas mõttes null-positsioonilt, leida kõigest inspiratsiooni uuteks mõteteks. Heameelega vähendaksin iseenda arvamist. Maailmas valitseb praegu just arvamuste paljusus, mulle meeldiks, kui ma ise väga palju juurde ei peaks ütlema. Praegu peaks ehk rohkem kuulama, meil on nii palju tarku inimesi, kelle mõtetele tasub rohkem tähelepanu pöörata. Mulle meeldib pigem olla pealtvaataja ning õigel hetkel panustada loominguliselt. Lavastajana on minu käsutuses teatud käsitööoskused, mida olen lavakast saanud ning mida ma saan lihvida praktika kaudu. Kogemus on näidanud, et mida vähem mul on eelarvamusi, seda suurem ja puhtam on loominguline puhang. Mulle meeldib mõte nähtamatust näitlejast ja lavastajast, kes muutub nähtamatuks esietendusel või proovide lõpuks. Pole olemas meest nimega Robert Annus, kes tahab hirmsasti midagi öelda, vaid on kunstiteos, mis elab siin ja praegu. Näitleja on nähtamatu, kui ta vaataja jaoks muutubki kellekski teiseks. Nii hoiab näitleja vaatajaid lummuses. Meie kunst on nähtamatuks muutumise kunst. See aga ei tähenda üldse, et oleksime oma arvamuseteta. Me peame ikkagi loomise käigus eraldama terad sõkaldest ja selleks peab teemadesse kaevuma ning palju infot läbi töötama.

Millist proovietappi sa lavastajana kõige rohkem ootad?

Mulle meeldivad kõik etapid väga. Aga algus on äärmiselt oluline. Nagu maja ehitamiselgi – vundamendi ladumises on kinni see, milline maja tuleb.

Mida peab komöödia puhul kõige tugevamini laduma?

Ega lavastamisel ei ole väga žanrulist erinevust. Jalgratas on juba leiutatud, kokkuvõttes on lavastamisel ühed ja samad etapid, ühestki neist ei saa läbi kapata, ei ole ka põhjust üht eelistada teisele. On tehnikad, mida tuleb õiges järjekorras rakendada ja õigesti liikudes ei peaks olema põhjust, miks üks või teine materjal ei hakka tööle. Alustada tuleb ikkagi materjali analüüsimisest. Komöödia nagu draamagi nõuab väga palju tähelepanu kõige põhilisemas – mis paneb tegelasi liikuma, mis neid ajendab tegutsema ühel või teisel moel. Komöödias on kõik väga nähtav, nii sise- kui välismaailm, aga analüüsist ei pääse. Tugev vundament peab olema nii saunal kui elumajal.

„Tunnike rahu“ on lavastajana sinu debüüt Draamateatris, kunstnikuna on esimest korda Draamateatris Eugen Tamberg. Mis teid kokku viis?

Eugeni leidsin tänu oma abikaasale Maria Annusele, kes mängis Sadamateatris „Medeias“, mille kunstnikuks oligi Eugen. Ma sattusin selle lavast vaimustusse. Mulle läks väga korda selle minimalism ning kostüümid. Ja kui ma hiljem veel nägin, millised kavadid ta oli joonistanud... Mul tekkis suur soov temaga koos töötada ja nüüd Draamateatris tekkiski see võimalus. Ma imetlen tema maitset ning stiilitaju, hindan teda kunstnikuna väga. Juba esimesel kohtumisel pärast teksti lugemist tutvustas ta mulle ideid, millega haakusin kohe. Nii et elu ise sättis asjad paika. Lisaks toob see lavastus Draamateatrisse tagasi Ardo Ran Varrese, kes hoolitseb muusikalise poole eest. Ardol on võtmetähtsusega roll selles mõttes, et lisaks kogu lavastuse helikujunduse tegemisele, on tema loodud ka see muusika, mida peategelane Michel kogu hingest kuulda tahab.

Hetkel kui me teeme intervjuud [oktoobri alguses 2018] on „Tunnike rahu“ veel proovisaalis. Kas proovi lõppedes tuleb lavastamistöö koju kaasa?

Märkimisväärse osa tööst teeb lavastaja ära enne proovide algust, sest lavastaja peab olema näitlejatest mõned sammud ees. Aga kui proovide käigus hakkavad näitlejad juba väga kannule jõudma, siis tuleb võtta aeg ning jällegi kodutööd tehes ette liikuda. Mulle tundub, et käsilolevat näidendit on hea uuesti ja uuesti läbi lugeda, iga kord avaneb mõni uus asi. Näidend on nagu elav organism. Pärast prooviperioodi võtavad näitlejad lavastuse üle, siis algab tal uus elu.

See uus elu võib kujuneda väga pikaks. „Rahauputus“ on Draamateatri mängukavas 2002. aastast...

„Rahauputust“ võib pidada üheks tõukeks „Tunnike rahu“ lavastamisele. Mitmed tuttavad on pärinud just „Rahauputuse“ - taolise komöödia järele. Algmaterjal on küll selle vääriline, et võiks midagi head tulla.

Küsis Kairi Kruus

PEALAVAMEISTER *Mikk Lagemaa*
LAVAMEISTRID *Mihkel Roolaid, Villi Vernik, Oskar Irve*
VALGUSE KUJUNDAJA *Raido Talvend*
VALGUSMEISTRID *Raido Talvend, Sten-Erik Rimmel*
HELIMEISTER *Norman Verte*
HELIOPERAATOR *Norman Verte, Tanel Kulla, Ann Einberg või Tauno Makke*
RIIETAJAD *Kayre Pärnpuu, Marie-Katharine Maksim, Jaanika Idvan, Kaja Edovald*
GRIMEERIJAD *Kristel Kärner, Edith Eller, Marii Lotta, Mare Bachman*
ELEKTRIK *Raivo Valdas*
KUNSTNIK-KUJUNDAJA *Külliki Falkenberg*
ÕMBLEJAD *Marvi Idol, Urve Lerman, Inge Vagiström, Jana Volke*
DRAPEERIJAJA *Enna Jürine*
REKVISIIDIALA JUHATAJA *Karin Tetsmann*
BUTAFOOR *Lea Ojam*
METALLILUKKSEPP *Oskar Pruus*
TISLER *Toivo Sakk*
TISLER-DEKORAATOR *Juho Kokamägi*
KONSTRUKTOR *Andrus Muuga*
KOSTÜÜMILAO HOIDJA *Kadri Varblane*
LAVASTUSJUHT *Andres Bergström*
LAVASTUSTEENISTUSE JUHT *Toivo Kaev*
ETENDUSTEENISTUSE JUHT *Johannes Tammsalu*
KOSTÜÜMIALA JUHATAJA *Piret Tang*
VALGUSALA JUHATAJA *Raido Talvend*
HELI- JA VIDEOALA JUHATAJA *Tauno Makke*
GRIMMIALA JUHATAJA *Helga Aliis Saaren*
KAVALEHE KOOSTAJA *Ene Paaver*
PLAKATI JA KVALEHE KUJUNDAJA *Johan Elm*
PEANÄITEJUHT *Priit Pedajas*
TEATRIJUHT *Rein Oja*

TOETAJAD

LAVAZZA

KOOSTÖÖPARTNERID

TÄNAME

Kerli Laaberg, Rahvusoooper Estonia

Karel Oja, C.U.T Salong

Gristina Pahmann, Teater NO99

Une heure de tranquillité - Simon Gray idées directrices 1963

Florian Zeller

TUNNIKE RAHU

EESTI DRAAMATEATER